

litiske ansvar ind i juridiske begrundelser, som dommerundersøgelser og kommissionsdomstole naturligt må interessere sig for.

Problemerne omkring dommerundersøgelser og kommissionsdomstole resulterede i, at Højesterets præsident i forbindelse med Folketingets nedsættelse af en ny kommission i forbindelse med sagen om Sparerkassen Nordjylland i 1993 henvendte sig til Folketingets Præsidium. Henvendelsen resulterede i et kommissionsarbejde, som medførte, at Folketinget i 1999 vedtog en lov om undersøgelseskommissioner. Dermed havde Folketinget taget konsekvensen af, at de hidtidige undersøgelseskommissioner og dommerundersøgelser ikke var hensigtsmæssige

Loven om undersøgelseskommissioner giver mulighed for at *»nedsætte en kommission til at gennemføre en undersøgelse af nærmere bestemte forhold af almen vigtig betydning«*, samtidig med at undersøgelseskommissionen i sit arbejde skal følge bestemte retsprincipper, når der foretages afhøringer m.v.

Efter forslaget er der fortsat mulighed for, at Folketinget selv kan nedsætte en kommission, sådan som det ligger i den nuværende grundlovs § 51. Den foreslåede bestemmelse betyder således, at der er flere måder, som kan anvendes, når kommissioner skal nedsættes.

Til § 46

De opgaver, der i dag påhviler monarken i forbindelse med regeringsdannelse, kan overlades til Folketingets formand. Ved udskrivelse af folketingsvalg kan den »gamle« formand fungere med henblik på regeringsdannelse, indtil en ny formand er valgt, og hvis den »gamle« formand ikke er genvalgt, kan aldersformanden fungere midlertidigt. Den foreslåede paragraf svarer til en tilsvarende i den svenske grundlov.

Til § 47

En afskaffelse af statsministerens opløsningsret svækker naturligvis statsministerens magt i forhold til Folketinget. Det er ikke uden problemer, idet der også er brug for en handlekraftig regering. Dette hensyn kan tilgodeses ved indførelse af positiv parlamentarisme:

Det vil betyde, at en statsminister – efter at han/hun har fået godkendt sit regeringsprogram og dermed også sin regering af et flertal i Folketinget – i højere grad kan regne med Folketingets opbakning. Folketingets partier tvinges på denne måde til at tage politisk stilling til regeringen og dens program, hvilket giver Folketingets flertal større indflydelse. Men det forpligter også efterfølgende, hvorved den udpegede re-

gering i højere grad vil kunne realisere sin politik, også selv om der er tale om en mindretalsregering.

Det kan naturligvis betyde, at det undertiden tager lidt længere tid at danne en regering. Men en sådan periode uden regering er afgjort at foretrække, hvis det samtidig kan betyde, at den regering, der dannes, bliver dannet på et betydeligt mere sikkert parlamentarisk grundlag.

Til § 48

I konsekvens af, at monarken ikke skal have politiske funktioner overhovedet, skal monarken heller ikke være medlem af statsrådet, hvilket kongen heller ikke var i 1849-grundloven. Kongens placering i statsrådet er et resultat af den såkaldte januarkundgørelse fra den 28. januar 1852, udstedt af Frederik VII. Dermed blev junigrundloven reelt ændret. Januar-kundgørelsen kan betragtes som det første tilbageslag for den relativt demokratiske junigrundlov. Senere fulgte andre tilbageslag, f.eks. forfatningsordningen fra 1854, ændringer i 1855 og 1863 og ikke mindst ændringerne i grundloven fra 1866, som for alvor markerede et tilbageslag for folkestyret, bl.a. gennem ændringen af sammensætningen af Landstinget.

At kongen skulle ud af statsrådet, blev i de efterfølgende år et krav fra Venstre som en del af forfatningskampen. Derfor er den foreslåede paragraf en opfyldelse af det krav, som Venstre fremførte i 1800-tallet, men som siden tilsyneladende er glemt.

Til § 49

Uændret. Kun sproglige ændringer, herunder regeringen i stedet for kongen.

Til § 50

Det er klart, at der skal kunne gøres både politisk og retsligt ansvar gældende over for en minister, der i embedsmedfør ikke overholder gældende lov. I dag er det rigsretten, der dømmer, når der er tale om retsligt svigt.

Rigsretten kan gøre et retsligt ansvar gældende, sådan som det skete i Ninn-Hansen-sagen. Spørgsmålet er blot, om det er en hensigtsmæssig metode, og om ikke det eksisterende retssystem med de almindelige domstole er mere egnet i dag.

Behandlingen af Ninn-Hansen-sagen viste også, at anvendelse af rigsretten giver en række praktiske problemer. Dertil kommer det mere principielle problem, at Folketinget efter 1953-grundloven både er anklager og udpeger lægdommerne i rigsretten. Det er en uheldig sammenblanding af anklagende og dømmende myndighed.